

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 9. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Освітня програма:	Право
Рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Спеціальність:	081 Право
Галузь знань:	08 Право

Робоча програма навчальної дисципліни «Конституційне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Право» зі спеціальності 08 «Право» галузі знань 081 «Право».

Розробник: Осауленко О. І., кандидат юридичних наук, професор.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін

Протокол № 1 від «01» вересня 2022 року

Завідувач кафедри (підпис) (Ільків О.В.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Право» зі спеціальності 081 Право, галузь знань 08 Право

Гарант освітньої програми (підпис) (проф. Богатирьов І.Г.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «01» вересня 2022 року

Голова (підпис) (Оверчук О.В.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 081 Право	Обов'язковий компонент освітньої програми	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 08 Право	Рік підготовки	
		1-й	1-й
	Освітня програма: Право	Семестр	
		1-й	1-й
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		26	12
		Практичні	
		20	8
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		74	100
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Конституційне право» схвалена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня знань спеціальності 08 Право за освітньо-професійною програмою «Право».

Навчальна дисципліна «Конституційне право» розглядає предмет, джерела, суб'єктний склад конституційних відносин та норми конституційного права України; вивчає найважливіші категорії та положення науки конституційного права, основні принципи та форми організації та здійснення державної влади; детально вивчає Конституцію України, конституційні закони та інші нормативно-правові акти, що є джерелами галузі конституційного права; вивчає історію розвитку Конституції України, порядок прийняття, внесення змін та доповнень до Конституції України; аналізує конституційно-правові основи суспільного ладу, територіального устрою держави, конституційно-правового статусу людини і громадянина; розглядає інформацію про інститут прав людини, що дозволить майбутнім бакалаврам права займати самостійну позицію у питаннях теоретичного та практичного характеру, що стосуються інституту прав людини; формує у здобувачів вищої освіти навички роботи із законодавством.

Мета. Підготовка юриста із широким колом знань у галузі основ теорії і практики конституційно-правового регулювання суспільних відносин.

Завдання: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними положеннями конституційного права та особливостями національного конституційного процесу; проаналізувати інститути та відносини сучасного конституціоналізму, які склалися у світі; дослідити фактори, завдяки яким конституційна теорія перетворюється на практичний конституціоналізм та теоретичні аспекти конституційно-правової проблематики; проаналізувати зміст нормативно-правових актів та практику їх застосування, аналізувати співвідношення загального та особливого в організації й функціонуванні конституційних інститутів сучасних держав.

Під час лекційних та практичних занять, самостійної роботи, майбутні фахівці з права, **набувають таких компетентностей: ЗКЗ (загальні компетентності) СК (спеціальні, фахові компетентності).**

ЗК 3.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10.Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 14.Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 15.Прагнення до збереження навколишнього середовища.

СК 3.Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 7.Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

Опанувавши дисципліну «Конституційне право» студенти повинні володіти такими **результатами навчання**:

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Конституційне право та його правова основа.

Конституційний лад України

Тема 1. Конституційне право як провідна галузь національного права

Поняття конституційного права України. Конституційне право України як галузь права, наука і навчальна дисципліна. Місце і роль конституційного права в національній системі права України. Предмет конституційно-правового регулювання і конституційно-правових відносин в Україні. Метод конституційно-правового регулювання в Україні. Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види. Система конституційного права України. Поняття та види інститутів конституційного права України. Конституційно-правові норми, їх особливості та види. Джерела конституційного права України: нормативно-правові акти, нормативні договори, конституційно-правові звичаї. Ознаки джерел конституційного права України як галузі права. Нормативно-правові акти як основне джерело конституційного права України. Види нормативно-правових актів як джерел конституційного права: Конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти. Предмет та система науки конституційного права. Джерела науки конституційного права.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 36.

Тема 2. Конституція України та її розвиток

Поняття і сутність конституції. Поняття та загальна історія світового конституціоналізму. Елементи конституціоналізму. Юридична і фактична конституція. Формальна та матеріальна конституція. Предмет регулювання конституції. Юридичні властивості конституції. Функції конституції. Поняття і види функцій конституції. Історія українського конституціоналізму. Основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні, їхній зміст та значення. Структура Основного Закону нашої держави. Юридична характеристика чинної Конституції України. Правова охорона Конституції України. Політична та конституційна реформи в Україні на сучасному етапі. Основні чинники, що обумовлюють необхідність реформ. Зміст, спрямованість і взаємозв'язок політичної й конституційної реформ.

Конституційно-правова відповідальність, як вид соціальної відповідальності. Політико-правовий характер конституційної відповідальності. Види конституційно-правової відповідальності. Конституційний делікт. Об'єкт правопорушення. Суб'єкти конституційно-правової відповідальності. Підстави конституційно-правової відповідальності. Специфічні риси конституційної відповідальності. Форми (санкції) конституційної відповідальності. Значення конституційно-правової відповідальності для захисту Конституції і стабільності конституційного ладу.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

Тема 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України

Поняття конституційного ладу, його ознаки та умови. Взаємозв'язок між конституційним ладом і суспільним ладом та політикою держави. Закріплення конституційного ладу в Конституції та чинному законодавстві України. Поняття та ознаки засад конституційного ладу. Система та зміст принципів, що становлять засади конституційного ладу України. Людина, її права і свободи, честь і гідність як найвища соціальна цінність. Народний і державний суверенітет: поняття і взаємозв'язок. Принцип поділу влади як системоутворюючий принцип організації та діяльності державного механізму України. Принцип визнання та гарантування місцевого самоврядування як основа територіальної організації влади в Україні. Принципи республіканізму, унітаризму та демократизму як визначальні для форми Української держави. Принцип визнання міжнародно-правових стандартів, його роль у входженні України у світове співтовариство та процесах європейської інтеграції. Державні символи України.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основи правового статусу особи в Україні.

Народне волевиявлення

Тема 4. Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців

Поняття та ознаки громадянства. Загальні та спеціальні принципи громадянства України. Принцип єдиного громадянства та його закріплення у Конституції України. Законодавство України з питань громадянства. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України. Набуття громадянства України. Підстави набуття громадянства України. Вимоги до осіб, що приймаються до громадянства України. Категорії осіб, які не можуть бути прийняті до громадянства України. Поновлення у громадянстві України та інші підстави набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Вихід з громадянства України. Втрата громадянства України. Підстави втрати громадянства України, що можуть бути передбачені міжнародними договорами України. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція.

Поняття «іноземець» та «особа без громадянства». Категорії іноземців та осіб без громадянства. Особливості правового статусу іноземців та осіб без громадянства, які мають дипломатичний чи консульський імунітет. Підстави перебування іноземців та осіб без громадянства на території України. Принципи

правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні. Національний режим іноземців та осіб без громадянства в Україні. Основні (конституційні) права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Україні. Особисті права іноземців та осіб без громадянства. Політичні права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Україні. Економічні, соціальні та культурні права іноземців та осіб без громадянства в Україні. Основні обов'язки іноземців та осіб без громадянства в Україні. Юридична відповідальність іноземців та осіб без громадянства в Україні. Інститут притулку. Підстави, порядок набуття та особливості правового статусу біженця в Україні. Права та обов'язки біженців. Підстави та юридичні наслідки припинення статусу біженця.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

Тема 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина

Поняття основ правового статусу особи та його елементи. «Вузьке» і «широке» тлумачення основ правового статусу особи. Проблема прав людини в конституційно-правовій теорії та практиці. Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини. Загальні та спеціальні принципи правового статусу особи в Україні, їх відображення у Конституції та чинному законодавстві. Основні (конституційні) права і свободи: поняття, ознаки, види. Особисті (громадянські), політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні права та свободи. Права людини і права громадянина. Еволюція конституційних прав і свобод. «Покоління» основних прав і свобод. Суб'єкти конституційних прав і свобод. Основні (конституційні) обов'язки громадян України. Поняття, ознаки та класифікація основних обов'язків. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України. Загальні та спеціальні гарантії. Стан дотримання основних прав і свобод в Україні. Проблема соціально-економічних гарантій прав людини і громадянина в Україні.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

Тема 6. Конституційні засади виборчої системи та виборчого права в Україні

Поняття і соціальна роль референдуму. Відмінність референдуму від виборів та інших форм безпосередньої демократії. Види референдумів в Україні. Предмет референдуму в Україні. Питання, які можуть бути вирішені виключно шляхом референдуму. Питання, які не можуть виноситися на референдум. Юридичні наслідки проведення референдуму. Порядок підготовки і проведення референдуму, його основні стадії. Юридичні наслідки проведення референдуму. Поняття і види виборів в Україні. Соціальні функції виборів. Виборче законодавство України. Поняття виборчого права і його основні принципи.

Виборча система: поняття, види. Виборчі комісії в Україні, їх система, порядок формування та повноваження. Виборчий процес, його основні принципи. Суб'єкти виборчого процесу в Україні. Стадії виборчого процесу. Порядок розподілу мандатів за різними виборчими системами. „Загороджувальний бар'єр» в Україні, його значення та оцінка. Виборча квота. Повторні вибори і повторне голосування. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Поняття органів державної влади. Глава держави та парламент України

Тема 7. Конституційна система органів державної влади

Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Проблема меж її здійснення та форма організації державної влади в Україні. Поняття та риси органу державної влади. Види органів державної влади. Закріплення системи органів державної влади в Конституції України. Принцип поділу влади та механізм —стримувань та противаг» в конституційній системі України. Принципи організації та діяльності органів державної влади, їх конституційне закріплення. Конституційний статус органів законодавчої, виконавчої та судової влади.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 2, 6, 11, 13, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

Тема 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Поняття парламенту і парламентаризму. Соціальне призначення і політична роль парламенту як органу всенародного представництва. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади. Порядок формування Верховної Ради України та її структура. Функції та компетенція Верховної Ради України. Конституційно-правові основи взаємовідносин Верховної Ради України з Президентом України, органами виконавчої та судової „гілок влади». Законодавчий процес в Україні та його основні стадії. Право законодавчої ініціативи в Українському парламенті. Акти Верховної Ради України. Правовий статус народних депутатів України. Особливості мандату народних депутатів України. Права і обов'язки народних депутатів України. Основні гарантії депутатської діяльності. Підстави і порядок дострокового припинення депутатських повноважень. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Порядок його обрання, принципи діяльності. Функції та компетенція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Акти реагування Уповноваженого на факти порушення прав людини. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 21, 24, 30, 33, 35, 36.

Тема 9. Президент України

Соціальне призначення, політична роль глави держави в системі вищих органів держави. Президент України в системі вищих органів державної влади. Порядок заміщення посади глави держави. Загальна характеристика законодавства про вибори Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відповідальність глави держави (імпічмент). Підстави і порядок здійснення імпічменту. Функції та компетенція Президента України. Взаємовідносини глави Української держави з парламентом, урядом, державним апаратом. Повноваження глави держави у сфері вищого представництва в державі і поза нею. Роль глави держави у законодавчому процесі. Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України. Акти глави держави. Гарантії діяльності Президента України. Апарат Президента України, його політико-правова роль. Адміністрація Президента України. Рада національної безпеки і оборони України. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. Інші допоміжні органи при Президентах України.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 21, 24, 30, 33, 35, 36.

Змістовий модуль 4. Органи виконавчої та судової влади в Україні. Територіальний устрій держави та місцеве самоврядування в Україні

Тема 10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади

Кабінет Міністрів України в системі вищих органів державної влади. Соціальне призначення і політико-правова роль уряду. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Уряд як колегіальний орган загальної компетенції. Порядок роботи Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Поняття і види центральних органів виконавчої влади. Порядок створення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади. Види центральних органів виконавчої влади. Загальна система центральних органів виконавчої влади. Функції та компетенція центральних органів виконавчої влади. Структура центральних органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами виконавчої влади вищого рівня та місцевим самоврядуванням.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 21, 24, 30, 33, 35, 36.

Тема 11. Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура України

Поняття судової влади і правосуддя. Засади організації судової влади в Україні. Судочинство в Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Судоустрій в Україні. Порядок утворення судів. Спеціалізація судів. Місцеві суди. Апеляційні суди. Вищі спеціалізовані суди. Верховний Суд України – найвищий суд в системі судоустрою. Суддівське самоврядування. Вища Рада правосуддя. Конституційно-правовий статус суддів. Порядок призначення і обрання суддів. Припинення повноважень судді. Підстави і порядок припинення повноважень суддів. Права та обов'язки суддів. Гарантії незалежності суддів. Дисциплінарна відповідальність суддів.

Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції. Поняття конституційної юрисдикції та конституційного контролю. Види конституційного контролю в Україні. Конституційний контроль за часом використання, за правовими наслідками, за формою. Порядок формування Конституційного Суду України. Правовий статус суддів Конституційного Суду України. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Акти Конституційного Суду України, їх правова природа і значення для політико-правової теорії та практики.

Основи конституційно-правового положення органів системи МВС України. Прокуратура, її завдання, функції та структура. Конституційні засади організації та функціонування прокуратури в Україні. Роль та місце прокуратури в забезпеченні конституційної законності. Конституційний статус Генерального прокурора України, строк повноважень, порядок призначення та звільнення з посади, компетенція. Підстави дострокового припинення повноважень Генерального прокурора. Система органів Міністерства внутрішніх справ України. Міністерство внутрішніх справ України – центральний орган виконавчої влади. Функції та завдання Міністерства внутрішніх справ України. Міністр внутрішніх справ України: порядок призначення та звільнення з посади, компетенція. Правовий статус Національної поліції України. Принципи діяльності поліції. Повноваження поліції. Контроль та нагляд за діяльністю поліції.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

Тема 12. Територіальний устрій України

Конституційно-правовий статус органів влади Автономної Республіки Крим. Поняття територіального устрою держави. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Фактори, що впливають на територіальний устрій України. Принципи адміністративно-територіального устрою України. Система адміністративно-територіальних одиниць України. Порядок вирішення питань, пов'язаних із територіальним устроєм України. Адміністративно-територіальна реформа в Україні. Особливості конституційно-правового статусу АРК, міст Києва і Севастополя у складі України. Верховна Рада АРК як представницький орган автономії. Порядок формування і структура

Верховної Ради АРК. Функції та повноваження Верховної Ради АРК. Конституційно-правовий статус Ради Міністрів Автономної Республіки Крим.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.

Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування в Україні. Система місцевого самоврядування в Україні. Порядок організації, функції та повноваження органів місцевого самоврядування. Поєднання представницької і безпосередньої демократії на місцевому рівні. Місцеві вибори і референдуми, громадські слухання і місцеві ініціативи. Питання місцевого значення як предмет місцевого самоврядування. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування. Представницькі органи місцевого самоврядування. Правовий статус депутатів місцевих рад. Права та обов'язки депутатів місцевих рад. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад. Виконавчі органи місцевих рад, їх система, склад і порядок формування. Виконавчі комітети місцевих рад. Управління і відділи місцевих рад. Роль керівництва місцевих рад в організації їхньої діяльності. Служба в органах місцевого самоврядування. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади. Власні і делеговані повноваження. Форми і способи контролю з боку центральної влади. Відповідальність місцевого самоврядування.

Література до теми: основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 21, 24, 30, 33, 35, 36.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Конституційне право України та його правова основа. Конституційний лад України												
1. Конституційне право як провідна галузь національного права	10	2	2			6	10	1				9
2. Конституція України та її розвиток	10	2	2			6	10	1	1			8
3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	10	2	2			6	10	1				9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Основи правового статусу особи в Україні. Народне волевиявлення												
4. Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців	10	2	2			6	10	1	1			8
5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина	10	2	2			6	10	1				9
6. Конституційні засади виборчої системи та виборчого права в Україні	9	2	1			6	9	1	1			7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Поняття органів державної влади. Глава держави та парламент України												
7. Конституційна система органів державної влади	9	2	1			6	9	1	1			7
8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	9	2	1			6	9	1				8
9. Президент України	9	2	1			6	9	1	1			7

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Органи виконавчої та судової влади в Україні. Територіальний устрій держави та місцеве самоврядування в Україні												
10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	10	2	2			6	10	1	1			8
11. Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура України	10	2	2			6	10	1	1			8
12. Територіальний устрій України	4	2				2	4	1				3
13. Конституційні засади місцевого самоврядування	8		2			6	8		1			7
Разом	120	26	20			74	120	12	8			100

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Конституційне право як провідна галузь національного права	2/-
2	Конституція України та її розвиток	2/1
3	Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	2/-
4	Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців	2/1
5	Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина	2/-
6	Конституційні засади виборчої системи та виборчого права в Україні	1/1
7	Конституційна система органів державної влади	1/1
8	Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	1/-
9	Президент України	1/1
10	Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	2/1
11	Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура України	2/1
12	Конституційні засади місцевого самоврядування	2/1
Усього		20/8

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Конституційне право як провідна галузь національного права	6/9
2	Конституція України та її розвиток	6/8

3	Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	6/9
4	Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців	6/8
5	Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина	6/9
6	Конституційні засади виборчої системи та виборчого права в Україні	6/7
7	Конституційна система органів державної влади	6/7
8	Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	6/8
9	Президент України	6/7
10	Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	6/8
11	Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура України	6/8
12	Територіальний устрій України	1/3
13	Конституційні засади місцевого самоврядування	6/7
Усього		74/100

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання	Форма контролю	Література	Кількість балів
1. Конституційне право як провідна галузь національного права	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 36.	4
2. Конституція України та її розвиток	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	5
3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України	Анотація матеріалу. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	4
4. Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців	Анотація матеріалу. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань. Тестування	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	4
5. Конституційні права, свободи та	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів.	Представлення анотованого матеріалу.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18;	4

обов'язки людини і громадянина	Виконання завдань практичної роботи.	Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	
6. Конституційні засади виборчої системи та виборчого права в Україні	Анотація матеріалу. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань. Представлення презентацій.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	5
7. Конституційна система органів державної влади	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	4
8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	5
9. Президент України	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань. Тестування	1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 2, 6, 11, 13, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	5
10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань. Представлення презентацій.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 21, 24, 30, 33, 35, 36.	5
11. Конституційні засади судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Прокуратура України	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 21, 24, 30, 33, 35, 36.	5
12. Територіальний устрій України	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань.	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 9, 11, 12, 16, 17,	5

			21, 24, 30, 33, 35, 36.	
13. Конституційні засади місцевого самоврядування	Анотація матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Представлення анотованого матеріалу. Усне опитування. Здача виконаних практичних завдань. Тестування	основна 1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 17, 18; допоміжна 1, 6, 11, 16, 17, 24, 33, 35, 36.	5

Індивідуальні завдання

1. Поняття і предмет конституційного права.
2. Суб'єкти конституційного права.
3. Джерела конституційного права.
4. Відповідальність у конституційному праві.
5. Поняття та сутність конституції як основного закону суспільства і держави.
6. Поняття та форми реалізації установчої влади народу.
7. Форма і структура конституції.
8. Функції та юридичні властивості конституцій.
9. Класифікація конституцій.
10. Порядок прийняття, внесення змін (поправок) до конституцій.
11. Конституційний лад і його засади.
12. Соціальна, правова, демократична держава.
13. Принцип обмеження влади конституцією і законами.
14. Принцип верховенства права як складова конституційного ладу.
15. Конституційно-правові засади політичної системи.
16. Статус політичних партій та масових громадських рухів.
17. Держава і релігія.
18. Порівняльний аналіз конституційного регулювання статусу особи в сучасному світі.
19. Конституційні засади економічної системи.
20. Державний суверенітет і поділ влади.
21. Державні символи та державна (офіційна) мова.
22. Форма державного правління.
23. Форма державного устрою.
24. Види федерацій в різних країнах.
25. Унітарна держава.
26. Система адміністративно-територіального устрою.
27. Автономія: поняття, форми, види.
28. Державний (політичний) режим: поняття і різновиди.
29. Засади конституційного статусу людини та громадянина.

30. Інститут громадянства (підданства): поняття, підстави набуття та припинення громадянства.

31. Принципи громадянства.

32. Конституційні права і свободи та обов'язки: поняття, юридична природа та гарантії.

33. Класифікація конституційних прав.

34. Види та характеристика особистих, політичних та інших прав людини і громадянина.

35. Природні та позитивні права.

36. Правові підстави обмеження в реалізації конституційних прав і свобод громадян.

37. Державно-правові механізми захисту прав громадян.

38. Міжнародно-правові механізми захисту прав громадян.

39. Демократія та її форми.

40. Співвідношення представницької та безпосередньої демократії.

41. Принцип народного суверенітету.

42. Референдум (плебісцит).

43. Народна ініціатива.

44. Види референдумів.

45. Предмет референдумів у різних країнах.

46. Вибори. Організація і проведення виборів.

47. Принципи виборчого права.

48. Типи виборчих систем у різних країнах світу.

49. Виборчі цензи.

50. Конституційні моделі законодавчої влади.

51. Загальна характеристика представницьких органів.

52. Формування парламенту, його структура та склад.

53. Основні форми діяльності парламенту.

54. Парламентські фракції, комітети та комісії.

55. Парламентські дебати.

56. Законодавчий процес.

57. Конституційний статус депутатів.

58. Депутатський мандат.

59. Імунітет та індемнітет.

60. Конституційні засади інституту народного захисника (омбудсмена).

61. Державна влада як інститут конституційного права.

62. Інститут глави держави та його різновиди.

63. Порядок і умови заміщення поста (посади) глави держави в монархіях та республіках.

64. Функції, компетенція, акти та відповідальність глави держави.

65. Взаємовідносини глави держави з парламентом, урядом та іншими державними органами.

66. Імпічмент глави держави.
67. Система органів державної влади.
68. Формування уряду.
69. Компетенція та акти уряду.
70. Глава уряду, члени уряду та їх статус.
71. Політична відповідальність уряду.
72. Організація виконавчої влади в умовах різних форм державного правління.
73. Допоміжні органи уряду в різних країнах.
74. Загальне вчення про судову владу.
75. Адміністративна юстиція.
76. Взаємовідносини судової влади і органів прокуратури в різних країнах.
77. Суд присяжних.
78. Основні принципи організації та діяльності судової влади.
79. Статус суддів.
80. Моделі конституційної юстиції.
81. Організація і формування органів конституційного контролю.
82. Функції та повноваження органів конституційної юрисдикції.
83. Акти та правові позиції органів конституційної юрисдикції.
84. Поняття та засади місцевого управління.
85. Система, структура та форми діяльності місцевих органів.
86. Форми та види місцевого самоврядування.
87. Теорії місцевого самоврядування.
88. Порівняльний аналіз діяльності органів самоврядування в різних державах світу.
89. Гарантії місцевого самоврядування.
90. Статус депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування.

8. Методи навчання

1. Лекції із застосуванням пояснювально-ілюстративного методу, із використанням роздаткового матеріалу та мультимедійних презентацій.
2. Практичні заняття з застосуванням інтерактивних методів проведення практичних занять (режим бесіди, діалогу).
3. Складання опорного конспекту теми, побудова структурної схеми окремого питання, систематизація інформації у вигляді таблиці тощо;
4. Методи та прийоми активізації навчальної діяльності студента під час лекційних та практичних завдань (дискусія, дебати тощо).
5. Поточне консультування. Самостійна робота студентів з літературними та Інтернет-джерелами.
6. Презентація результатів виконаних завдань та досліджень студентом.

9. Методи контролю

При вивченні здобувачами дисципліни застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти:

1. Поняття конституції та її юридичні властивості. Функції конституції. Класифікація конституцій. Конституційне право України як основа національного права. Предмет конституційного права України. Джерела галузі конституційного права України. Пряма дія норм Конституції України. Загальна характеристика Конституції України.

2. Поняття та принципи громадянства України. Підстави та порядок набуття громадянства України. Порядок та умови прийняття до громадянства. Підстави та порядок припинення громадянства України. Умови втрати громадянства України. Особливості юридичного захисту внутрішньо переміщених осіб. Основні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства.

3. Поняття установчої влади. Правосуб'єктність Українського народу. Конституційний процес на сучасному етапі. Конституційна реформа 2016 року. Порядок ухвалення і внесення змін до Конституції України. Поняття конституційного ладу України та система його засад. Україна як суверенна та незалежна держава: конституційно-правовий аспект. Незалежність України та процеси європейської та євроатлантичної інтеграції. Гарантії державного суверенітету в Конституції України.

4. Україна як правова держава. Принцип верховенства права як складова конституційного ладу України. Конституційний принцип поділу державної влади в Україні. Україна як соціальна держава: конституційно-правовий аспект. Україна як демократична республіка: конституційно-правовий аспект.

5. Принцип народовладдя, форми реалізації народовладдя. Принцип багатоманітності як засада конституційного ладу. Поняття та види референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Порядок ініціювання всеукраїнського референдуму громадянами України. Порядок призначення (проголошення) та проведення всеукраїнського референдуму.

6. Принцип унітаризму та його закріплення в Конституції України. Ознаки унітарної держави. Поняття та система адміністративно-територіального устрою, його принципи. Особливості правового статусу тимчасово окупованих територій.

7. Предмет відання та повноваження органів влади АРК. Поняття місцевого самоврядування та його система.

8. Конституційні засади співвідношення національного та міжнародного права. Доктрина дружнього ставлення до міжнародного права та принцип верховенства права.

9. Природа прав і свобод людини. Позитивні зобов'язання держави у сфері гарантування прав людини згідно з Конституцією України. Конституційний статус особи в Україні: поняття, структура, види. Система конституційних прав і свобод людини, їх класифікація. Конституційні обмеження щодо реалізації основних прав і свобод. Міжнародні стандарти в галузі прав людини та їх співвідношення з конституційними суб'єктивними правами.

10. Конституційні гарантії прав людини. Індивідуальна конституційна скарга. Право на професійну правничу допомогу. Конституційні обов'язки людини і громадянина. Умови прийнятності конституційної скарги, юридичні наслідки її задоволення.

11. Поняття та види виборчих систем. Виборча система в Україні.

12. Конституційний статус Верховної Ради - парламенту України, його склад та структура. Загальна характеристика законодавчого процесу. Акти парламенту.

13. Конституційний статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

14. Конституційний статус народного депутата України. Набуття та припинення його повноважень. Права та обов'язки народного депутата України.

15. Конституційний статус Президента України в механізмі державної влади. Функції, повноваження та акти Президента України.

16. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.

17. Система органів виконавчої влади за Конституцією України та їх повноваження.

18. Конституційні засади судоустрою в Україні. Конституційний статус прокуратури.

19. Конституційний статус адвокатури.

20. Конституційне судочинство як форма захисту Конституції України.

21. Конституційно-правові підстави обмеження реалізації прав людини в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

22. Порядок формування Конституційного Суду України та його структура. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Юрисдикція Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України.

23. Загальна характеристика конституційно-судового процесу. Акти Конституційного Суду України. Поняття та види конституційного контролю.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Змістовий модуль 4				Підсумковий тест (залік)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
4	5	4	4	4	5	4	5	5	5	5	5	5	40	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизовувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабе їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало	задовільно

		аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Посібники
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети тестових завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

14. Рекомендована література

Основна

1. Афанасьєва М. В., Бальцій Ю. Ю., Батан Ю. Д. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. / за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
2. Балакірєва Р.С. Конституційне право України : навчальний посібник для студ. ВНЗ. К.: Центр навч. літ, 2003. 209 с.
3. Годованець В.Ф., Головін А.С. Конституційне право України: навчальний посібник. К.: ДП «Видавничий дім Персонал», 2011. 384 с.
4. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник. Харків: Право, 2017. 390 с.
5. Конституційне право України: Хрестоматія: навчальний посібник для студ. ВНЗ / упорядник В.С. Журавський, Ю.М. Тодика. К.: ВД Ін Юре, 2004. 884 с.
6. Конституційне право України: Підручник / За ред. В. П. Колісника, Ю .Г. Барабаша. Харків: Право, 2010. 416 с.
7. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. К.: Юрид. думка, 2008. Т. 2. 800 с.

8. Конституційне право: підручник / МВС України, Харків. Нац. ун-т внутр. справ ; за заг. Ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзбь, М. І. Марчука ; [О. С. Бакумова, Т. І. Гудзбь, М. І. Марчука та ін.] ; передм. М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.

9. Конституційне право України: навч. посіб. / упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. К. : ЦУЛ, 2018. 218 с.

10. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб. Вид. 6-те, випр. та доп. К.: Атіка, 2008. 592 с.

11. Нестерович В.Ф. Виборче право України: підручник. Київ: Ліра-К, 2017. 503 с.

12. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. 5-те вид. перероб. і доповн. Київ: «Ліра К», 2014. 560 с.

13. Совгиря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.

14. Теліпко В.Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України: навчальний посібник для студ. ВНЗ. К.: Центр учбової літератури, 2009. 568 с.

15. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підруч. М-во юстиції України, Нац. акад. держав. упр. при Президентові України. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с.

16. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів. К.: Либідь, 2005. 568 с.

17. Шаповал В.М. Конституційне право України : підручник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 496 с.

18. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. - К.: Ваіте, 2021. – 528 с.

19. Булкат М. С. Теоретико-правові засади розвитку та функціонування судової влади. Монографія. НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Юрид. Думка. 2018. 502 с.

Нормативні документи

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.) URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 222.

4. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

5. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 23. Ст. 161.

6. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 25. Ст. 283.

7. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1.
8. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 23. Ст. 118.
9. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25.06.1992 р. №2494-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 36. Ст. 529.
10. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256.
11. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99.
12. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011 р. № 4061-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 10–11. Ст. 73.
13. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 р. № 396-IX. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 7, 8, 9. Ст. 48.
14. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 3. Ст. 17.
15. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.1995 р. № 116/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 19. Ст. 134.
16. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004 р. № 1932-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 36. Ст. 448.
17. Про Рахункову Палату: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015, № 36, Ст. 360.
18. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XVI. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20-21. Ст. 190.
19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
20. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 7-8. Ст. 50.
21. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. №2136-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 35. Ст. 376.
22. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р. №1789-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст. 793.
23. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
24. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. №93-VI. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 40. Ст. 290.
25. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. №2493-III. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 33. Ст. 175.
26. Про столицю України - місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. №401-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 11. Ст. 79.
27. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим: Закон України від 23 грудня 1998 р. № 350- XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 5-6. Ст. 43.
28. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10.02.1998 р. №90/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 29. Ст. 191.

29. Про деякі питання нормативно-правового регулювання забезпечення порядку роботи Верховної Ради України: Постанова Верховної Ради України від 08 квітня 2008 р. № 247-VI. Відомості Верховної Ради України. 2008. № 19–20, 21–22. Ст. 211.

30. Тимчасовий Регламент Верховної Ради України: Додаток до Постанови Верховної Ради України від 08.04.08 № 247-VI. Відомості Верховної Ради України. 2008. № 19–20. Ст. 211.

31. Про створення Секретаріату Президента України: Указ Президента України від 14 жовтня 2005 р. № 1445/2005. Уряд. кур'єр. 2005. 18 жовт. (№ 197).

32. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 року № 1572/99. Уряд. кур'єр. 1999. 17 груд.

33. Про Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України: Указ Президента України від 12 березня 1996 року № 179/96. Уряд. кур'єр. 1996. 28 берез.

34. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10 червня 1997 року № 503/97. Уряд. кур'єр. 1997. 14 черв.

35. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950-2007-п. Офіц. вісн. України. 2007. №54.

Допоміжна

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник /за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 554 с.

2. Бакумов О. Відповідальність Парламенту України в системі юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз. Право України. 2019. № 7. С. 198–217.

3. Барабаш Ю. Право на зміну конституційного ладу як складова правосуб'єктивності Українського народу. Право України. 2019. № 10. С. 66–81.

4. Бисага Ю., Белов Д. Конституційна реформа в Україні як наслідок формування нової парадигми конституціоналізму. Право України. 2014. № 8. С. 96–104.

5. Бойко І. Витоки, становлення та розвиток інституту народовладдя в Україні. Право України. 2019. № 11. С. 165–182.

6. Боняк В.О., Завгородній В.А., Самотуга А.В., Філяніна Л.А. Конституційне право України: навч. посібник для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 293 с.

7. Веніславський Ф.В. Конституційне право України в схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. юрид. вузів та ф-тів. Х.: Право, 2014. 376 с.

8. Волощук О. До питання пошуку оптимальної форми правління для України на сучасному етапі державотворення. Право України. 2014. № 8. С. 126–136.

9. Георгієвський Ю. Зміст категорії розмежування щодо компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Право України. 2014. № 8. С. 212–224.

10. Калініченко О. Теоретико-правові ідеї захисту прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Право України 2005. № 5.

11. Кириченко В. М., Куракін О. М. Порівняльне конституційне право: модульний курс: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2016. 253 с

12. Кобилецький М. Вплив магдебурзького права на розвиток місцевого самоврядування в Україні (XIV-XIX століття). Право України. 2020. № 1. С. 212-224.

13. Козюбра М. Взаємозв'язки між народовладдям, парламентаризмом та верховенством права: європейські стандарти та сучасні українські реалії. Право України. 2019. № 11. С. 83-97.

14. Колісник В. Уповільнення демократичного поступу України на тлі нових викликів та дезорієнтації громадянського суспільства. Право України. 2019. № 11. С. 183-199.

15. Колодій А. Теоретичні проблеми розвитку конституційного права України. Право України. 2014. № 7. С. 130-136.

16. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / Ю.Г. Барабаш, Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин та ін. Харків: Право, 2016. 345 с.

17. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів. Харків: Право, 2017. 369 с.

18. Кресіна І. Виборність суддів як реалізація принципу народовладдя. Право України. 2019. № 10. С. 142-157.

19. Куфтирєв П. Концепція прямої електронної демократії як доцільний напрямок розвитку України. Право України. 2019. № 11. С. 225-240.

20. Любченко П. Удосконалення форми правління в Україні в умовах розвитку громадянського суспільства. Право України. 2014. № 8. С. 117-125.

21. Мартенюк Р. Президент і виконавча влада: співвідношення інститутів у практиці сучасних республік. Право України. 2020. № 3. С. 256-269.

22. Мельниченко В. Правове регулювання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою і розвиток народовладдя. Право України. 2019. № 10. С. 113-129.

23. Муніципальне право України: навч. посіб. / упоряд. І. В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К. : ЦУЛ, 2017. 206 с.

24. Нестерович В.Ф. Практикум з Конституційного права України. Київ: Ліра-К, 2018. 639 с.

25. Референдне право України: Навч. посіб. / За ред. В. Ф. Погорілка, В.Л. Федоренко. К.: Вид-во «Ліра», 2009. 366 с.

26. Самбор М. Надзвичайний стан як умова обмеження права на свободу мирних зібрань. Право України. 2019. № 4. С. 183-195.

27. Самбор М. Конституційне право на свободу мирних зібрань в Україні. Право України. 2020. № 6. С. 251-272.

28. Святоцький О., Бойко І. Витоки, етапи становлення та розвиток української державності. Право України. 2020. № 1. С. 17-40.

29. Семків В. Методологічні аспекти історико-правової доктрини української державності. Право України. 2020. № 1. С. 41-51.

30. Серьогін В., Серьогіна С. Децентралізація і місцеве самоврядування у контексті зміцнення народовладдя в Україні. *Право України*. 2019. № 10. С. 158-174.
31. Ставнійчук М. Про конституційність конституційної реформи. *Юридичний вісник України*. 2016. №37(38). С. 4-5.
32. Полянський А. Г. Моделі конституційно-правового закріплення функцій судової влади: національні тенденції та міжнародний досвід. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 92-95
33. Томенко М. Україна: історія Конституції: навч. посіб. К.: Генеза, 2015. 144 с.
34. Федоренко В. Демократія, демократизація та феномен «електоральної революції» 2019 року в Україні. *Право України*. 2019. № 11. С. 200-224.
35. Шаповал В.М. Джерела конституційного права України: питання теорії та практики. *Право України*. 2014. № 9. С. 155-170.
36. Шаповал В. Конституційне право як галузь, наука і навчальна дисципліна. *Право України*. 2014. № 8. С. 178-198.
37. Ющик О. Демократія і народовладдя в Україні як предмет юридичної доктрини. *Право України*. 2019. № 10. С. 25-39.
38. Осауленко А.О., Осауленко О.І. Вплив першого розділу Конституції України на формування законодавчих основ вітчизняної кримінально-виконавчої системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 94–96.
39. Осауленко А.О., Осауленко О.І. Конституційні права та свободи людини і громадянина та їх вплив на формування кримінально-виконавчої системи України (історико-правовий аспект). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С.71–74.
40. Осауленко А.О., Осауленко О.І. Міжнародні стандарти захисту прав та свобод людини і громадянина під час здійснення правосуддя та виконання кримінальних покарань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №7. С. 84–86.

15. Інформаційні ресурси

- <http://rada.gov.ua/> – сайт Верховної ради України;
- <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
- <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
- <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
- <http://www.nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського;
- <http://irbis-nbuv.gov.ua> – сайт Національної юридичної бібліотеки України;
- <http://www.unidroit.org/> – сайт УНІДРУА;
- <http://www.uncitral.org/> – сайт ЮНСІТРАЛ;
- <http://www.hcch.net/> – сайт Гаазької конференції з міжнародного приватного права;

http://www.law.nyu.edu/library/foreign_intl/ – база посилань Школи права Університету Нью-Йорка;

<http://www.washlaw.edu/forint/> – база посилань Бібліотеки Школи права Університету Уошбурна;

<http://memory.loc.gov/law/GLINv1/GLIN.html> – база посилань Бібліотеки конгресу США;

<http://wwwsecure.law.cornell.edu/world/> – база посилань Інституту правової інформації Корнельської школи права;

http://www.state.gov/www/global/legal_affairs/private_intl_law.html – база даних з міжнародного приватного права підрозділу Державного департаменту США, відповідального за координацію діяльності США в сфері міжнародного приватного права.